

Sygn. akt VIII Ca 457/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Rafał Krawczyk (spr.)
Sędziowie:	SSO Hanna Matuszewska SSO Małgorzata Kończal
Protokolant:	sekr. sądowy Natalia Wilk

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2013 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **małoletniej Z. D. działającej przez matkę A. D.**

przeciwko **Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 24 kwietnia 2013 r.

sygn. akt I C 373/13

1. **oddala apelację,**

2. **zasądza od małoletniej powódki Z. D. na rzecz pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1200 zł (jeden tysiąc dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.**

Sygnatura akt: VIII Ca 457/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 373/13, Sąd Rejonowy w Toruniu oddalił powództwo małoletniej Z. D., reprezentowanej przez matkę A. D., przeciwko Towarzystwu (...) S.A. w W. o zapłatę kwoty 35.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 marca 2012 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za krzywdę związaną ze śmiercią dziadka M. W. oraz nie obciążył powódki kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 17 lipca 2010 r. w T. na ul. (...) P. S. umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, kierując samochodem osobowym marki N. (...), w ten sposób, że poruszał się z nadmierną prędkością i nie zachował ostrożności, w wyniku czego spowodował kolizję, uderzając w tył pojazdu marki O. (...). W następstwie tego zdarzenia obrażeń ciała doznał m.in. M. W., będący pasażerem pojazdu O. (...). Doznane przez niego liczne obrażenia doprowadziły do urazu czaszkowo-mózgowego, będącego bezpośrednią przyczyną zgonu.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 17 lipca 2012 r., sygn. akt II K 361/12, sprawca wypadku uznany został za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, tj. przestępstwa z art. 177 § 1 kk i art. 177 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

Sprawca wypadku miał zawartą umowę ubezpieczenia z Towarzystwem (...) S.A. w W. w zakresie odpowiedzialności cywilnej z tytułu szkód związanych z ruchem pojazdu. Szkada została zgłoszona ubezpieczycielowi. Wraz ze zgłoszeniem szkody osoby najbliższe dla zmarłego wystąpiły o wypłatę świadczeń. Jedną z takich osób była wnuczka zmarłego małoletnia Z. D.. Po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego ubezpieczyciel decyzją z dnia 12 marca 2012 r. odmówił wypłaty zadośćuczynienia na rzecz małoletniej. Po ponownym rozpoznaniu sprawy ubezpieczyciel podtrzymał swoją decyzję.

Pismem z dnia 8 czerwca 2012 r. wniesionym do Sądu Rejonowego w Toruniu zawezwano pozwane Towarzystwo (...) do próby ugodowej. Do dnia wniesienia pozwu ubezpieczyciel nie uznał roszczeń Z. D..

Z. D. w chwili śmierci M. W. miała rok i 4 miesiące. Była jego jedyną wnuczką. Z. D. spędzała stosunkowo dużo czasu ze swoim dziadkiem, a częstotliwość kontaktów zwiększyła się jeszcze, gdy jej rodzice przeprowadzili się do T., kiedy miała osiem miesięcy. Lubiła przebywać w jego towarzystwie i cieszyła się z tych kontaktów. Po śmierci dziadka Z. D. nie miała większych kłopotów ze zdrowiem. Przechodziła choroby wieku dziecięcego.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w oparciu o okoliczności bezsporne, dokumenty przedłożone przez stronę powodową, dokumenty znajdujące się w aktach szkody nr K/0962169 oraz zeznania świadków. Sąd I instancji zauważył jednocześnie, że z ostrożnością podszedł do oceny zeznań świadków J. W. oraz D. D.. Sąd nie odmówił im mianowicie wiary w części, w jakiej dotyczyły wzajemnych relacji zmarłego z małoletnią powódką, w tym ich częstych kontaktów i radości z przebywania w swoim towarzystwie, jednak nie oznaczało to jeszcze w ocenie Sądu, że śmierć dziadka wpłynęła negatywnie na rozwój psychiczny i fizyczny małoletniej powódki i wiązała się z jej bólem i cierpieniem.

Przechodząc do oceny prawnej tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Rejonowy stwierdził, że istota sporu sprowadzała się w niniejszej sprawie do odpowiedzi na pytanie, czy małoletnia powódka doznała krzywdy w związku ze śmiercią dziadka. Na tak postawione pytanie należało, w ocenie Sądu Rejonowego, udzielić odpowiedzi negatywnej.

Podstawą prawną roszczenia powódki był przepis art. 446 § 4 kc. W orzecznictwie przywołanym przez Sąd Rejonowy podnosi się, że przewidziane w tym przepisie zadośćuczynienie służy kompensacie krzywdy po stracie osoby najbliższej, a zatem uszczerbku dotyczącego subiektywnej sfery osobowości człowieka, w szczególności cierpienia, bólu i poczucia osamotnienia, powstałych utrudnień życiowych, konieczności zasadniczo odmiennego urządzenia sobie życia, ograniczenia sfery korzystania z przyjemności, uzależnienia od pomocy innych osób, braku perspektywy na poprawę stanu zdrowia itp. (zob. wyrok SA w Poznaniu z dnia 16 maja 2012 r., I ACa 301/12, Lex nr 1213847, wyrok SA w Łodzi z dnia 5 lutego 2013 r., I ACa 1137/12, Lex nr 1286561, wyrok SA w Krakowie z dnia 9 listopada 2012 r., I ACa 1018/12, Lex nr 1236698). Na rozmiar krzywdy, o której mowa w art. 446 § 4 kc, mają wpływ przede wszystkim: wstrząs psychiczny i cierpienia moralne, wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby zmarłej (np. nerwicy, depresji), stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (zob. wyrok SA w Krakowie z dnia 9 października 2012 r., I ACa 875/12, Lex nr 1293092, wyrok SA w Lublinie z dnia 18 października 2012 r., I ACa 458/12, Lex nr 1237273).

Następnie Sąd Rejonowy zauważył, że pozwany nie kwestionował swojej odpowiedzialności odszkodowawczej, a zatem zgodnie z treścią art. 6 kc, na stronie powodowej spoczywał obowiązek wykazania, iż małeletnia powódka doznała krzywdy, a jej rozmiar uzasadnia wypłatę zadośćuczynienia. W ocenie Sądu I instancji strona powodowa nie sprostowała jednak ciężącemu na niej obowiązkowi.

W konsekwencji Sąd ten uznał, że małeletnia powódka nie doznała krzywdy po śmierci dziadka, która winna być zrekompenrowana zadośćuczynieniem. Śmierć M. W. nie powodowała u powódki bólu ani cierpienia. Nie wiązała się dla niej z traumatycznymi przeżyciami, gdyż nie była świadoma zaistniałego zdarzenia. Nie wystąpiły u niej też żadne zaburzenia w sferze rozwoju fizycznego i psychicznego – rozwijała się normalnie, nie miała żadnych dolegliwości, a choroby, które przechodziła po śmierci dziadka, były typowymi chorobami okresu dziecięcego.

Wobec powyższego Sąd Rejonowy oddalił powództwo na podstawie art. 446 § 4 kc a contrario. O kosztach procesu Sąd orzekł natomiast na podstawie art. 102 kpc, przyjmując, że obciążenie małeletniej powódki kosztami procesu oznaczałoby de facto konieczność ich pokrycia przez przedstawicielkę ustawową powódki, która doznała krzywdy w związku ze śmiercią M. W. i z tego tytułu otrzymała zadośćuczynienie.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, zaskarżając go w punkcie I i zarzucając mu:

1. sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przekroczeniu przez Sąd I instancji granic swobodnej oceny dowodów, poprzez przyjęcie, iż małeletnia Z. D., będąca osobą zbyt młodą – mająca w chwili śmierci swojego dziadka M. W. 1 rok i 4 miesiące, nie doznała żadnej krzywdy w związku z jego śmiercią, pomimo tego, że z zeznań świadków J. W. i D. D. wynika wyraźnie, że małeletnią powódkę łączyły z tragicznie zmarłym dziadkiem silne więzy rodzinne i powódka nawet po jego śmierci wciąż pyta o dziadka, pragnie spędzać z nim czas oraz odczuwa wyraźną pustkę po jego stracie,

2. sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na przekroczeniu przez Sąd I instancji granic swobodnej oceny dowodów, poprzez przyjęcie, że małeletnia powódka Z. D., będąca w chwili śmierci swojego dziadka M. W. małym dzieckiem, nie jest świadoma śmierci osoby najbliższej, której wizerunek w jej pamięci szybko zanika i w związku z tym nie jest zdolna odczuwać bólu i cierpienia w związku z jego stratą, pomimo tego, że z zeznań świadków J. W. i D. D. wynika, że małeletnia powódka doskonale pamięta zmarłego dziadka, lubi oglądać jego fotografie, filmy ze wspólnie wykonywanych z nim czynności życia codziennego, a ich brak w chwili obecnej jest istotną krzywdą spowodowaną powódcą,

3. naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 233 kpc, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, poprzez dowolne, niczym nieuzasadnione odmówienie przez Sąd I instancji wiarygodności zeznaniom świadków J. W. i D. D., w zakresie opisu krzywdy – bólu i cierpienia, jakiej w wyniku śmierci M. W. doznała małeletnia powódka Z. D., pomimo tego, że zeznania w/w świadków były spójne, logiczne i nie zawierały żadnych sprzeczności.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie I poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz o obciążenie pozwanego kosztami procesu za postępowanie odwoławcze.

Skarżąca w apelacji wniosła również o przeprowadzenie dowodu ze zdjęć oraz filmów, załączonych do apelacji na płycie DVD, na okoliczność więzi łączących małeletnią powódkę ze zmarłym dziadkiem, a także bólu, cierpienia oraz utraty możliwości dalszego rozwoju osobistego i duchowego, w związku z przedwczesną utratą bardzo wartościowego członka rodziny małeletniej powódki.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja skarżącej nie zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie należy zauważyć, iż ustalenia faktyczne Sądu I instancji były prawidłowe, znajdowały wsparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, ocenionym należycie, bez naruszenia granic swobody sędziowskiej. W konsekwencji Sąd Okręgowy podzielił je w całości i przyjął za własne.

Wszystkie zarzuty apelacji sprowadzały się w zasadzie do zakwestionowania przez skarżącą tego, iż Sąd I instancji błędnie, w jej ocenie, stwierdził, iż małoletnia powódka z uwagi na swój bardzo młody wiek, nie doznała krzywdy w związku ze śmiercią dziadka, pomimo iż przeciwny stan rzeczy wynikał z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że przepis art. 446 § 4 kc, zgodnie z którym sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, obejmuje swoim zakresem zastosowania wszystkich najbliższych członków rodziny zmarłego, a zatem, w pewnych sytuacjach, możliwe jest zaliczenie do tej grupy również wnuków zmarłego. Będzie to uzasadnione szczególnie wówczas, gdy dziadków łączy z wnukami silna więź, wyrażająca się np. we wspólnym zamieszkiwaniu, pozostawianiu wnuka pod bezpośrednią opieką dziadków, wychowywaniu wnuka przez dziadków. Każdorazowo jednak to na stronie powodowej ciąży obowiązek wykazania istnienia tego rodzaju więzi między dziadkami a wnukami, a także wykazania doznanej wskutek śmierci dziadka krzywdy o określonych rozmiarach.

Sąd Rejonowy słusznie stwierdził jednak, że strona powodowa nie sprostowała w niniejszej sprawie temu obowiązkowi. Wbrew twierdzeniom skarżących, za niewystarczającą dla wykazania przesłanek odpowiedzialności z art. 446 § 4 kc uznać należy treść zeznań złożonych przez przesłuchanych w sprawie świadków. Należy podkreślić, że Sąd Rejonowy nie zakwestionował wiarygodności tej części zeznań świadków, która dotyczyła relacji łączącej małoletnią powódkę z dziadkiem. Z zeznań tych wynikało wprost, iż małoletnia powódka lubiła przebywać w towarzystwie dziadka i chętnie spędzała z nim czas. Taki też stan rzeczy prawidłowo ustalił Sąd Rejonowy. Słusznie Sąd I instancji zauważył jednak, że nie oznacza to automatycznie, że wskutek tragicznej śmierci dziadka powódka doznała krzywdy, która uzasadniałaby przyznanie jej zadośćuczynienia na podstawie przepisu art. 446 § 4 kc.

Sąd Rejonowy trafnie przywołał szerokie orzecznictwo, wyjaśniające, na czym polega krzywda w rozumieniu powołanego przepisu i jak oceniać należy jej rozmiar. Sąd Okręgowy w pełni podziela przytoczone przez Sąd I instancji poglądy, co powoduje, iż nie ma potrzeby ponownego ich przywoływania. Powołując się natomiast na wskazane orzecznictwo, należy zgodzić się z Sądem Rejonowym, iż powódka nie doznała w wyniku śmierci dziadka krzywdy, polegającej na doznawaniu przez nią bólu, cierpienia, poczucia osamotnienia, istotnych utrudnień życiowych i zmiany jakości życia. Wynika to przede wszystkim z faktu, iż powódka w chwili śmierci dziadka była dzieckiem w wieku zaledwie 1 roku i 4 miesięcy. Nie kwestionując zatem tego, iż dziecko w tym wieku zdolne jest do przywiązania się do określonej osoby, szczególnie takiej, z którą spędza dużo czasu, stwierdzić jednak należy, że nie jest ono jeszcze świadome na tyle, aby odczuwać ból i cierpienie w momencie, kiedy osoby, którą dziecko obdarzyło przywiązaniem, zabraknie. Taką sytuację dziecko w tym wieku zdolne jest odczuwać jako zmianę pewnego ustalonego porządku rzeczy, nie zaś jako krzywdę, dla której odczuwania wymagane jest zrozumienie przyczyn i konsekwencji zaistniałej zmiany, a także jej nieodwracalności.

Powyższej oceny w żaden sposób nie zmieniała treść zeznań świadków, przesłuchanych w niniejszej sprawie. Nie budziła ona wprawdzie wątpliwości w zakresie relacji łączących powódkę z dziadkiem, jednak już w tej części, w jakiej świadkowie starali się wypuklić krzywdę, jakiej powódka doznała w związku ze śmiercią dziadka, ich zeznania jawiły się jako przesadzone i ukierunkowane wyłącznie na osiągnięcie określonego celu procesowego. Świadkowie w sposób nadmierny, a co za tym idzie niewiarygodny, eksponowali bowiem w swoich zeznaniach zdarzenia, które świadczyć miały o odczuwaniu przez małoletnią powódkę krzywdy, takie jak np. wola nieustannego oglądania filmów z dziadkiem czy prowadzenie z nim „rozmów”. Podkreślali także szczególną duchową więź łączącą powódkę z dziadkiem. W świetle wieku powódki ich twierdzenia uznać należy jednak w tym zakresie za niewiarygodne, nie sposób bowiem przyjąć, aby powódka w wieku 16 miesięcy nawiązała tak szczególną relację z dziadkiem, jak opisywali to świadkowie. Nie sposób też przyjąć, aby u dziecka w tak młodym wieku obraz dziadka w pamięci nie ulegał szybkiemu zatarciu, a także, aby tak małe dziecko w sposób tak przekonujący i zdeterminowany wyrażało tęsknotę za bliską osobą i to pomimo upływu blisko 2 lat od czasu zdarzenia. Ponadto z materiału dowodowego sprawy wynika, że od czasu śmierci dziadka rozwój

psychofizyczny małoletniej powódki nie doznał żadnych ograniczeń, co tym bardziej wskazuje na to, iż śmierć dziadka nie wywarła na powódkę takiego wpływu, jak próbowali to wykazać swoimi zeznaniami świadkowie.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy podzielił przedstawioną przez Sąd Rejonowy ocenę zeznań przesłuchanych w sprawie świadków i przyjął, podobnie jak Sąd I instancji, iż strona powodowa nie wykazała, aby małoletnia powódka odczuwała po śmierci dziadka krzywdę, podlegającą zrekompensowaniu zadośćuczynieniem określonym w treści art. 446 § 4 kc.

Na podstawie art. 381 kpc Sąd Okręgowy pominął dowód ze zdjęć i filmów, znajdujących się na dołączonej do apelacji płycie DVD. Strona powodowa nie wykazała bowiem, aby wcześniej nie dysponowała przedmiotowym dowodem, zaś sam fakt niekorzystnej dla skarżącej oceny dowodów dokonanej przez Sąd I instancji nie stanowi wystarczającego uzasadnienia dla stwierdzenia, iż potrzeba powołania się na wskazany dowód wynikła później. Zgodnie bowiem z utrwalonym w orzecznictwie poglądem, wydanie niekorzystnego dla strony wyroku nie może stanowić samoistnej podstawy powołania się w postępowaniu apelacyjnym na nowe fakty i dowody (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 1999 r., I PKN 640/98, LexPolonica nr 344662). Ponadto należy zauważyć, że powoływane przez strony nowe fakty i dowody muszą być istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, a rozstrzygając o ich dopuszczeniu, sąd II instancji powinien się kierować okolicznościami konkretnej sprawy (por. orzeczenie SN z 31 stycznia 1949 r., Wa.C. 265/48, LexPolonica nr 329837). W okolicznościach niniejszej sprawy należy zaś stwierdzić, że nawet przeprowadzenie zawnioskowanego dowodu nie doprowadziłoby do zmiany rozstrzygnięcia w zakresie żądanym przez skarżącą, bowiem fakt, iż małoletnia powódka pozostawała w bliskiej relacji z dziadkiem nie budził wątpliwości tak Sądu I instancji, jak i Sądu odwoławczego. Przyczyną oddalenia powództwa nie był brak wykazania łączącej powódkę z dziadkiem relacji, lecz brak wykazania, aby powódka, jako 16-miesięczne dziecko, odczuwała krzywdę po śmierci dziadka. Zawnioskowane dowody w żaden sposób nie zmierzały zaś do wykazania powyższej okoliczności.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 kpc oddalił zatem apelację jako całkowicie bezzasadną.

Ponadto Sąd Okręgowy na podstawie art. 391 § 1 kpc w zw. art. 98 § 1 kpc w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z dnia 3 października 2002 r. ze zm.) w zw. z § 13 pkt 1 powołanego rozporządzenia zasądził od powódki na rzecz strony pozwanej koszty zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem II instancji w kwocie 1.200 zł, biorąc pod uwagę to, że apelacja powódki okazała się w całości bezzasadna.